

діяльності вступає в контакт із «матеріальним і суспільним середовищем». Зміни, які відбуваються у соціумі, і пошуки нової парадигми педагогіки неухильно приводять до підвищення значення дослідження розвитку професійної майстерності викладачів як суб'єкта соціалізації. Соціалізація включає все різноманіття впливів соціального середовища на особистість: стихійних і цілеспрямованих, суб'єктивних і формальних, контрольованих і спонтанних, але вона також допускає і реакцію самих викладачів на ці впливи, а вони можуть виражатися в різних формах і з різним ступенем усвідомленості.

ВИЗНАЧЕННЯ РЕКРЕАЦІЙНОЇ ЦІННОСТІ ВОДНИХ ОБ'ЄКТІВ СЕРЕДНЬОЇ СМУГИ УКРАЇНИ

*Сосновський С.Є., здобувач другого рівня вищої освіти,
Анісімова С.В., доц., к.геогр.н.,*

*Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна
svitlanaanisimova@meta.ua*

Україна займає одне з провідних місць в Європі по ступеню забезпеченості рекреаційними територіями, але сучасне використання цих територій має негативні тенденції, які виражаються в зменшенні рівня рентабельності оздоровчих і рекреаційних установ (коефіцієнт використання складає 0,25-0,30), нерегульованості процесів освоєння рекреаційних територій по інших призначеннях (житлове і дачне будівництво), і т.п. [1].

Складна епідеміологічна ситуація у зв'язку з пандемією COVID-19 обмежує подорожі за кордоном. Тому однією з найбільш важливих задач на сьогодні являється розвиток туристичної галузі і оздоровлення людей в природному середовищі в межах країни. Місцеві рекреаційні системи повинні формуватися для задоволення потреб населення у відпочинку поблизу місць постійного мешкання на базі водоймищ, сприятливих для організації масових видів короткочасного відпочинку, а також тривалого відпочинку в літній період. В зв'язку з цим задача вивчення рекреаційно-туристичного потенціалу території, оцінка існуючих рекреаційних ресурсів і розробка рекомендацій щодо оптимізації форм туристського природокористування набуває особливої актуальності.

У роботі [2] дана комплексна оцінка рекреаційних ресурсів Харківської області на основі обчислення показників: комплексна оцінка якісного стану водних об'єктів та атмосферного повітря; прийнятність потенційного ризику здоров'ю населення; наявність поверхневих вод; лісові ресурси; природно-заповідний фонд.

У роботі [1] обрані такі критерії рекреаційної значимості: територіальна доступність, водні ресурси, лісові ресурси та атрактивність (естетична привабливість) (рис. 1).

За цими показниками запропонована класифікаційна таблиця, за допомогою якої можна класифікувати будь-яку територію, віднести її до певного узагальненого класу рекреаційної значимості [1].

Критерії оцінки рекреаційної цінності водних об'єктів представлено в табл. [3].

Визначення привабливості для туристів пляжного відпочинку в урбанізованих екосистемах вимагає розробки нової класифікації. Класифікації розглядають 3 групи інтегральних показників:

- географічна характеристика ландшафту (I_g);
- атрактивна привабливість ландшафту (I_a);
- інфраструктурна характеристика пляжів (I_i).

Таблиця – Класифікація рекреаційної цінності водних об'єктів Середньої смуги (для стаціонарного та неорганізованого відпочинку та купання)

Критерії оцінки	Класи (бали)				
	1	2	3	4	5
1	2	3	4	5	6
1. Кліматичні умови					
Кількість літніх днів з середньодобовою температурою води 18-22°C, % від 90 днів	>80	60 - 80	50 - 60	30 - 50	<30
2. Морфологічна та гідрологічна характеристика					
Колівання рівня у літній період, м	0 – 0,5	0,6 - 1	1,1 - 2	2,1 - 3	>3
Швидкість течії, м/с	<0,5	0 - 1	1 - 2	2 - 3	>3
Модуль стоку, л/с *км ²	>15,0	7,1 – 15,0	3,1 – 7,0	1,0 – 3,0	<1,0
3. Якісний стан водного об'єкту					
Потенційний ризик здоров'ю населення	<0,1	0,1 – 0,19	0,2 – 0,59	0,6 – 0,89	0,9 – 1,0
Екологічний індекс	0 – 1,0	1,1 – 3,0	3,1 – 5,0	5,1 – 6,0	6,1 – 7,0
4. Характеристика дна водного об'єкту					
Наявність вищої водної рослинності, % від загальної площі зони купання	0 – 5	6 – 10	11 – 40	41 – 70	71 – 100
піщане дно, % від площі зони купання	80 – 100	60 – 79	20 – 59	10 – 19	<5
кам'янисте, % від зони купання	0 – 10	11 – 20	21 – 30	31 – 60	>60
глинясте, % від площі зони купання	0 – 10	11 – 30	31 – 50	51 – 75	>75
потужність замулення, см	0	0 – 5	6 – 30	31 – 50	>50
глибина у зоні купання, м	0 – 2,5	0 – 2	1 – 1,5	0 – 1	<0,5

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6
5. Стан берегової зони					
Висота берега, м	2-5	1-2	0,5-1	0,3-0,5	<0,3
Ширина рекреаційної ділянки, м від зрізу	>200	100-200	50-100	50-10	<10
Відношення берегів, які зруйновані та підмиті до протяжності берегової смуги, %	0 – 5	5 – 10	10–20/ 50–0	70–80	>80
Розвиток підтоплення, % до площі рекреаційної ділянки	0	0 – 10	11 – 20	21 – 60	61 – 80
Співвідношення лісових та лугових комплексів, %	50:50	30:70	20:80/90:10	10:90	5:95
Кількість чагарників, % до загальної площі рекреаційної ділянки	0 – 5	6 – 20	21 – 30	31– 60	61 – 90
6. Характеристика пляжу та акваторії					
Ширина, м	5	2 – 5	1 – 2	0,5 – 1	<0,5
Співвідношення піщаного та трав'яного пляжу, %	50:50	30:70	20-80	10-90	0:100
Ширина зони мілководдя, м	5 – 10	11 – 20	21 – 40	41 – 100	>100
Площа прибережжя, вкрита водною рослинністю, % на 100 м мілководдя по периметру	0	0 – 10	11 – 50	51 – 80	>80
7. Рослинність узбережжя					
Рослинні угруповання узбережжя	Лісові масиви (соснові, лісові)	Окремо розташовані дерева на відстані < 10 м	Окремо розташовані дерева на відстані > 10м або чагарники	Трав'яна низькоросла рослинність	Трав'яна високоросла рослинність
Віддаленість лісів (деревної рослинності), розташованих на узбережжі, м від урізу води	0 – 5	6 – 10	11 – 20	21 – 40	>41

Продовження табл.

1	2	3	4	5	6
8. Естетична привабливість ландшафту					
Географо-естетичні критерії оцінки ландшафту	Наявність визначних пам'яток (скелі, водоспади, пам'ятники історії, культури)	Наявність оглядових майданчиків, з яких відкриваються хороші види	Наявність живописних урочищ, затишних кутів	Виразність рельєфу місцевості	Чергування рослинних співтовариств
9. Транспортна доступність					
Транспортна доступність, м від зрізу води	200-500	200-500	>500	>500	>1000

Кожний інтегральний показник визначається методом експертних оцінок за 5-бальною шкалою:

- дуже високий рівень – 5 балів;
- високий рівень – 4 бали;
- середній рівень – 3 бали;
- низький рівень – 2 бали;
- мінімальний рівень – 1 бал.

Експертні оцінки підсумовуються, та визначається середня бальна оцінка за кожним інтегральним показником.

Комплексна оцінка рекреаційного потенціалу водних об'єктів урбанізованих екосистем визначається як середнє арифметичне за формулою:

$$I_{bu} = \frac{I_g + I_a + I_i}{3} \quad (1)$$

Відповідно до запропонованого методу досліджено 6 пляжів міста Харків:

- 1 – Журавлівський гідропарк;
- 2 – Безлюдівське водосховище;
- 3 – Жовтневий гідропарк (р. Уди);
- 4 – Основ'янське озеро;
- 5 – Петренковський ставок;
- 6 – Пляж р.Уди, в районі смт Пісочин.

Розрахунок показав, що в найгіршому стані знаходиться Жовтневий гідропарк (р. Уди).

Але необхідно відзначити, що якість водних об'єктів міста Харків, які використовують для пляжного відпочинку дуже низька.

Новий метод комплексної оцінки рекреаційного потенціалу водних об'єктів урбанізованих територій розроблено з урахуванням експертної оцінки географічної характеристики і атрактивності ландшафту, а також комфортності

і безпеки пляжного відпочинку. Але оцінювання якісного стану водних об'єктів потребує постійного дослідження шляхом лабораторних аналізів як гідрохімічних, так і гідробіологічних показників.

Для забезпечення комфортних і безпечних умов відпочинку необхідно провести всебічний аналіз сучасного стану рекреаційних територій, які вже використовують або планують використовувати для пляжного відпочинку.

Визначення рекреаційного потенціалу області на основі комплексної оцінки якості довкілля є дуже актуальною задачею для залучення інвестицій в розвиток туристичної галузі [4].

Перелік посилань

1. Анісімова С.В., Рибалова О.В., Бондаренко О.О. Аналіз курортно-рекреаційних послуг в Україні. Abstracts of II International Scientific and Practical Conference London, United Kingdom 16-18 September 2020, London, United Kingdom, p. 246-254.

2. Рибалова О.В., Шароватова О.П., Бондаренко О.О. Визначення рекреаційного потенціалу Харківської області / The 6th International scientific and practical conference “Dynamics of the development of world science” (February 19-21, 2020) Perfect Publishing, Vancouver, Canada. 2020. p.953-962.

3. Анісімова С.В., Рибалова О.В., Ільченко Л.Ю. Комплексна оцінка рекреаційного потенціалу територій для проведення літнього стаціонарного відпочинку // Зб. наук. ст. міжнародної науково-практичної конференції “Екологічна безпека: проблеми і шляхи вирішення”, т.1 – Харків. 2008. С.3-10.

4. Рибалова О.В., Шароватова О.П., Бондаренко О.О. Перспективи розвитку зеленого туризму в Харківській області // Theoretical foundations of modern science and practice. Abstracts of XI International Scientific and Practical Conference. Melbourne, Australia 2020. Pp.385-388.

ОСОБЛИВОСТІ НОРМУВАННЯ РЕКРЕАЦІЙНОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ПОВЕРХНЕВІ ВОДНІ ОБ'ЄКТИ

*Сосновський С.Є., здобувач другого рівня вищої освіти,
Анісімова С.В., доц., к.геогр.н.,*

*Харківський національний автомобільно-дорожній університет, Україна
svitlanaanisimova@meta.ua*

Основними напрямками розвитку України відповідно до концепції Стійкого розвитку є структурна перебудова господарського комплексу і ефективна регіональна політика, при цьому в багатьох регіонах гостро постає питання про вибір шляхів розвитку регіону з деяких альтернативних можливостей.

У сучасних умовах будь-яка територія виступає як природний ресурс, що володіє альтернативними можливостями для задоволення різних суспільних